

ZESZYT O BOŻEJ OPATRZNOŚCI NR 15

BEZPIECZEŃSTWO CZŁOWIEKA A MĄDROŚĆ

W NAUCZANIU BŁOGOSŁAWIONEGO

KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO

I ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II

Human security and wisdom
in the teachings of Blessed Cardinal
Stefan Wyszyński and Saint John Paul II

WARSZAWA 2025

Tekst

ks. dr hab. Zdzisław Struzik, prof. em. UKSW

Redakcja i korekta

Marta Świerczek

Opracowanie graficzne, skład i łamanie

Barbara Radwaniak

Zdjęcia

Archiwum IPJP II (s. 12, 20, 24, 29, 30, 34, 35, 47)

Edward Mier-Jędrzejowicz (s. 9, 19)

<https://www.pexels.com/pl> (s. 4, 6, 10, 16, 18, 27, 33, 41)

<https://pixabay.com/pl/> (okładka)

Druk

Drukarnia Wydawnictwa Arka

©Copyright by ks. Zdzisław Struzik 2025

©Copyright by Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2025

ISBN 978-83-67056-64-9

Instytut Papieża Jana Pawła II

ul. Prymasa Augusta Hlonda 1

02-972 Warszawa

tel. 22 213 11 90, instytut@ipjp2.pl, www.ipjp2.pl

JEDNOSTKA
ORGANIZACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

serce Polski

Spis treści

WPROWADZENIE	6
Współczesne zagrożenia	10
I. NAUCZANIE BŁOGOSŁAWIONEGO KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO	12
1.1. Pojęcie godności osoby w nauczaniu kard. Stefana Wyszyńskiego	12
1.2. Podstawowe prawa i obowiązki osoby ludzkiej	13
1.3. Obowiązki Państwa	14
1.3.1. Prawo do pracy i godziwego wynagrodzenia	15
1.3.2. Prawa rodziców w polityce społecznej i ustrojach politycznych	15
1.3.3. Problem aborcji	17
II. NAUCZANIE ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II PODCZAS PIELGRZIMEK DO POLSKI	18
2.1. Pojęcie godności osoby w nauczaniu św. Jana Pawła II	19
2.2. Podstawowe prawa i obowiązki osoby ludzkiej	22
2.3. Obowiązki Państwa	23
2.4. Sprawa społeczna, prawo do pracy i godziwego wynagrodzenia	25
2.5. Wychowanie nowych pokoleń, prawa rodziców w polityce społecznej i ustrojach politycznych	26
2.6. Problem aborcji	28
PODSUMOWANIE	29
BIBLIOGRAFIA	30
NETOGRAFIA	33
NOWENNA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI	35
AKT DZIĘKCZYNIENIA I ZAWIERZENIA OPATRZNOŚCI BOŻEJ	40

KS. ZDZISŁAW STRUZIŁ
WYDZIAŁ STUDIÓW NAD RODZINĄ
UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE
INSTYTUT PAPIEŻA JANA PAWŁA II
ORCID 0000-0002-2808-9786

Abstrakt

Bezpieczeństwo człowieka należy do podstawowych wartości i jest nieodłącznie związane ze sprawiedliwością. Wynika ono z relacji człowiek–społeczeństwo. Państwo ma obowiązek wobec obywatela zagwarantowania mu bezpieczeństwa indywidualnego i międzynarodowego. Błogosławiony kard. S. Wyszyński i święty Jan Paweł II w swoim nauczaniu wielokrotnie odwoływali się do podstawowych wartości dotyczących człowieka: sprawiedliwości, prawdy, pokoju, wolności i miłości. Wśród tych wartości ważne miejsce zajmuje mądrość, która polega na wyborze właściwych środków do osiągnięcia zamierzonych celów. W hierarchii wartości mądrość wydaje się zaszeregowana najbliżej sprawiedliwości, aczkolwiek mądrość ma udział we wszystkich wspomnianych wartościach, włącznie z solidarnością. Wszystkie te wartości gwarantują właściwy rozwój obywateli.

Słowa kluczowe

bezpieczeństwo, mądrość, sprawiedliwość, pokój, aksjologia

Abstract

Sense of security is for humans a fundamental value which is inextricably linked to justice. It stems from the quality of the relationship between the individual and the society. It is the responsibility of the state to guarantee individual and international security for its citizens. Blessed Cardinal Stefan Wyszyński and Saint John Paul II in their teachings on numerous occasions referred to the fundamental values pertaining to every human being, namely justice, truth, peace, freedom and love. Wisdom, understood as the ability to choose the appropriate means to achieve set goals, holds an important place amongst these values. In the hierarchy of values, wisdom appears to be positioned closest to justice, although it is integral to all the values mentioned, including solidarity. All these values are essential for the proper development of citizens.

Keywords

security, wisdom, justice, peace, axiology

WPROWADZENIE

Mądrość człowieka należy do wartości duchowych, polega na wyborze myślenia i działania oraz wyborze właściwych środków do osiągnięcia zamierzonego celu. W hierarchii wartości: wolności, sprawiedliwości, pokoju, prawdy i miłości, mądrość wydaje się zaszeregowana najbliżej sprawiedliwości, aczkolwiek mądrość ma udział we wszystkich wspomnianych wartościach, łącznie z solidarnością.

Poczucie bezpieczeństwa odnosi się do stanu uczuciowego człowieka, wprowadza w jego życie wewnętrzny spokój wtedy, kiedy podstawowe dobra niezbędne do egzystencji są zaspokojone. Te dobra to wartości duchowe i materialne, inaczej mówiąc wewnętrzne i zewnętrzne, albowiem człowiek jest bytem duchowo-materialnym. Poczucie bezpieczeństwa i zarazem poszukiwanie stanu bezpieczeństwa najczęściej jest odczuwalne w zagrożeniu, utraty podstawowych wartości duchowych i dóbr materialnych. Mądrość uprzednia, aktualna i przyszła odgrywa ważną rolę w budowaniu poczucia dobrego życia.

Decyzje podejmowane w określonych okolicznościach są weryfikowane w historii życia indywidualnego i społecznego. Człowiek mądry dokonuje wyborów i realizuje swoje postanowienia zgodnie z posiadanym doświadczeniem, wiedzą, wykształceniem i znajomością historii konkretnych przykładów, a także historii w ogólności.

Można też mówić o mądrości narodu, który na przestrzeni wieków potrafił obronić własne istnienie, potrafił ukształtować swój język, kulturę, prawo czy oryginalne bogactwo wiedzy i doświadczenia.

Zagadnieniem bezpieczeństwa w relacji do mądrości zajmował się w przeszłości błogosławiony kard. Stefan Wyszyński¹. Szczególnie ważne są wypowiedzi Prymasa Polski w okresie prześladowań komunistycznych. Odniesienia Prymasa do narodu służyły społeczeństwu do przetrwania kulturowego i historycznego w trudnym momencie dziejowym. Naród polski w okresie socjalizmu w Polsce, który trwał od 1944 do 1989 roku, doświadczał głębokich zmian społecznych, politycznych i gospodarczych. Polska znajdowała się pod wpływem Związku Radzieckiego i ideologii komunistycznej. Naród polski doświadczał zarówno pozytywnych, jak i negatywnych zjawisk, a jego tożsamość i kultura podlegały intensywnym procesom transformacji. Ścierały się poglądy Kościoła katolickiego z ideologią przyniesioną ze Wschodu podczas II wojny światowej.

Był to czas, w którym należało się wykazać wielką mądrością indywidualną obywateli Polski, jak też mądrością Kościoła katolickiego i całego społeczeństwa polskiego. Dowodem tej rozważi była *Solidarność* – obywatelski ruch robotniczy, który doprowadził do zmiany ustroju w 1989 roku. Zmiany te dokonały się bezkrwawo.

Święty Jan Paweł II² podczas ośmiu wizyt w Ojczyźnie (1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002) przekazał narodowi polskiemu wiele

¹ Błogosławiony Stefan Kardynał Wyszyński zwany Prymasem Tysiąclecia to postać niezwykle ważna w historii Polski i Kościoła katolickiego. Beatyfikowany 12 września 2021 roku, był duchowym przywódcą Narodu w trudnych czasach PRL, a jego niezłomna postawa wobec władz komunistycznych stała się symbolem oporu i obrony wartości chrześcijańskich. Zob. *Życiorys Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego*, „Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II”, https://www.kul.pl/zyciorys-slugi-bozego-stefana-kardynala-wyszynskiego,art_11957.html [dostęp: 15.07.2025].

² Jan Paweł II (łac. *Ioannes Paulus PP. II*, wł. *Giovanni Paolo II*, właśc. Karol Józef Wojtyła) urodził się 18 maja 1920 roku w Wadowicach, zmarł 2 kwietnia 2005 roku w Watykanie. 16 października 1978 roku został wybrany na papieża przez drugie zgromadzenie kardynałów, po śmierci Jana Pawła I. Był 264 papieżem w latach 1978–2005. Pierwszy w III RP kawaler Orderu Orła Białego. Święty Kościoła katolickiego. Wcześniej: biskup pomocniczy krakowski (1958–1964), arcybiskup metropolita krakowski (1964–1978), kardynał prezbiter (1967–1978), zastępca przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski (1969–1978). Był również poetą, poliglotą, aktorem, dramaturgiem, pedagogiem, filozofem historii, fenomenologiem, przedstawiciel personalizmu chrześcijańskiego. Zob. *Życiorys Jana Pawła II*, „Fundacja Jana Pawła II”, <https://fjp2.com/pl/zyciorys/> [dostęp: 15.07.2025].

wskazań, nauki i wspólnych rozważań, służących postawie mądrości wobec problemów wolności indywidualnej człowieka i całego narodu³.

Pierwsze dwie pielgrzymki papieża (1979 i 1983) odbyły się za czasów dawnego systemu politycznego oraz wielkiego zrywu narodu do odzyskania pełnej wolności, bowiem „Narzucony Polsce przez Stalina system reprezentował skrajny totalitaryzm w ruchu komunistycznym. PZPR, stojąca ponad i poza systemem konstytucyjnym, skupiała w swych rękach pełnię władzy. W samej partii krąg decydentów ograniczony został do «grupy sekretarzy» stanowiących szkielet aparatu partyjnego”⁴.

Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II przebiegała pod hasłem „Gaude Mater Polonia” („Ciesz się, Matko Polsko”). Jej celem był udział papieża w obchodach 900. rocznicy śmierci św. Stanisława – patrona Polski. Padły wtedy znamienne słowa skierowane do Polaków żyjących w „rękach reżimu” sowieckiego: „Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!”⁵.

Druga pielgrzymka odbyła się w okresie stanu wojennego. Pielgrzymka przebiegała pod hasłem: „Pokój Tobie, Polsko – Ojczyzno moja!”. Mieścił po papieskiej pielgrzymce do Ojczyzny 22 lipca 1983 roku gen. Wojciech Jaruzelski zniósł w Polsce stan wojenny.

Pozostałe sześć pielgrzymek papieskich odbyło się w innej atmosferze politycznej w społeczeństwie polskim i miały one odmienny charakter – bardziej duszpasterski i jednoczący moralnie Naród polski, który kierował się ku podstawowym wartościom⁶.

³ Zob. Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012.

⁴ A. Pankowicz, *Historia polityczna Polski XX wieku*, w: *Polska XX wieku*, pod red. W. Kozub-Ciembroniewicz, B. Szlachta, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 110.

⁵ „Niech zstąpi Duch Twój! I odnowi oblicze ziemi”. *Historyczna homilia w Warszawie*, „Papież Nadziei”, TVP, <https://jp2.tvp.pl/47501613/niech-zstapi-duch-twoj-i-odnowi-oblicze-ziemi-historyczna-homilia-w-warszawie> [dostęp: 15.07.2025].

⁶ Trzecia pielgrzymka przebiegała pod hasłem „Do końca ich umiłował”. Tematyka homilii papieskich podczas tej wizyty koncentrowała się wokół Eucharystii. Społeczeństwo polskie odnowiło w sobie ducha religijnego oraz otrzymało wykład o obecności Chrystusa w sakramencie Eucharystii. Człowiek wierzący nigdy nie jest sam i nie jest opuszczony przez Boga–Zbawiciela. Czwarta pielgrzymka pod hasłem „Bogu dziękujcie, ducha nie gaście” była pierwszą pielgrzymką Papieża do wolnej Polski. Głównym celem tej wizyty było przewodniczenie obchodom VI Światowego

Zestawienie wskazań tych dwóch wielkich Polaków i ich nauki w odniesieniu do bezpieczeństwa człowieka indywidualnego, żyjącego w konkretnym narodzie, ma znaczenie nieprzemijające i pozwala właściwie zrozumieć zarówno godność człowieka, jak i jego środowisko narodowe oraz stosować metody oddziaływania adekwatne do powstających problemów.

Dnia Młodzieży odbywającego się w Częstochowie. Piąta pielgrzymka była najkrótszą i nieoficjalną wizytą Jana Pawła II w Polsce. Trwała tylko jeden dzień. Hasło wizyty brzmiało: „Zło dobrem zwyciężaj”. W tym czasie trwało budowanie nowej rzeczywistości gospodarczej i politycznej w naszej Ojczyźnie, wymagało to przypomnienia, aby stosować chrześcijańską zasadę wzajemnego godzenia się społeczeństwa. Szósta pielgrzymka przebiegała pod hasłem „Chrystus wczoraj, dziś i na wieki”. Umocnienie wiary w Chrystusa dawało społeczeństwu polskiemu poczucie bezpieczeństwa doczesnego i wiecznego, wiara stawiała się autentyczna i zmieniała postawy i zachowania moralne wielu grup społecznych. Siódma pielgrzymka miała hasło: „Bóg jest miłością”. Podczas tej pielgrzymki Jan Paweł II rozważał przede wszystkim osiem ewangelicznych błogosławieństw. Wzywał także do nawrócenia w obliczu nadchodzącego wielkiego jubileuszu chrześcijaństwa. Miłość Boga rozlana w sercach ludzkich potrafiła zdominować dwa tysiące lat kultury wielu narodów na wszystkich kontynentach. Hasłem ostatniej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski było: „Bóg bogaty w miłosierdzie”. Głównym celem pielgrzymki było poświęcenie Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach. Miłosierdzie Boże wspiera Naród polski, a religijność Polaków stwarza wielkie perspektywy życia w wierze, nadziei i wzajemnej miłości, dla następnych pokoleń, tego Narodu ukochanego przez Maryję – Matkę Syna Bożego. Z. Struzik, *Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 14*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2019, s. 27–28.

WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA

Konferencja w Drohiczynie odbywająca się 7–8 września 2025 roku nosi tytuł *Bezpieczeństwo człowieka a mądrość*. Tak sformułowany tytuł konferencji wskazuje na współczesne problemy i poszukiwanie mądrych rozwiązań opartych na wartościach nieprzemijających, a jednocześnie pragnie uspokoić tak indywidualnego człowieka, jak i cały Naród, wskazując zagrożenia i sposoby zaradzenia tym niebezpieczeństwom.

Niewątpliwym zagrożeniem jest nieustająca walka polityczna grup społecznych – partii politycznych, które w wyborach powszechnych pragną zdobyć pełnię władzy. W tym celu ogłaszają swoje programy gospodarcze i kulturowe, dominują w środkach przekazu, krytykują stan obecny i zwiastują niebezpieczeństwa rzeczywiste i możliwe w życiu społecznym.

Również pod względem religijnym społeczeństwo jest podzielone, na wschód i południe od rzeki Wisły – w Małopolsce, dominują poglądy tradycyjne, bardziej oparte na religii rzymskokatolickiej. Centrum i zachodnia część Polski określają się jako postępowe i potrzebujące reform.

Przy zmianie rządu (13 grudnia 2023 roku) nastąpiła dominacja jednej grupy politycznej⁷ – Koalicji Obywatelskiej. Powstały nowe propozycje edukacyjne, zmniejszające liczbę godzin lekcji religii w szkołach. Od wielu lat toczy się parlamentarny spór na temat legalności aborcji i praw przysługujących społeczności LGBT+. Żądania poszczególnych grup społeczno-politycznych są manifestowane poprzez organizację licznych wystąpień na ulicach dużych miast. Kultura i subkultura mieszają się ze sobą i dominują w społeczeństwie.

Obserwujemy także duże zmiany w życiu uczuciowym narzeczonych, małżeństw i rodzin. Znacznie spada liczba oficjalnie zawieranych związków małżeńskich oraz związków sakramentalnych. Drastycznie obniża się liczba urodzeń nowych obywateli – dzieci⁸. W społeczeństwie zaczynają dominować związki tymczasowe, na określoną liczbę lat, bez gwarancji trwałości związku i wierności w miłości⁹.

Również sytuacja międzynarodowa jest trudna. Trwają dwie wojny na Wschodzie: agresja Rosji na Ukrainę oraz walki między Izraelem i Iranem. Społeczeństwa Europy i Bliskiego Wschodu czują się zagrożone, martwią się o swoją egzystencję polityczną, gospodarczą, naukową i edukacyjną. Postęp nauki, który miał iść w kierunku wspólnego dobra, skierował się do budowania i produkcji nowego rodzaju broni.

Od kilkudziesięciu lat dominuje zjawisko przemieszczania się dużych grup ludności, migracja zarobkowa i polityczna powodują duże perturbacje międzynarodowe. Nadto zmieniający się klimat, na bardziej gorący, powoduje ucieczkę wielkich mas ludności ze środkowej części globu w kierunku północnym.

⁷ W Polsce dominują obecnie dwie główne siły polityczne: Koalicja Obywatelska (KO) oraz Prawo i Sprawiedliwość (PiS). Oprócz nich, istotną rolę odgrywa również Konfederacja oraz Trzecia Droga. Zob. *Najnowszy sondaż partyjny. Kto na prowadzeniu?*, 11.07.2025, „Polska Agencja Prasowa”, <https://www.pap.pl/aktualnosci/najnowszy-sondaz-partyjny-kto-na-prowadzeniu> [dostęp: 15.07.2025].

⁸ W 2023 roku w Polsce odnotowano 272,5 tys. urodzeń. To najniższa liczba urodzeń od II wojny światowej i spadek o 11% w porównaniu z 2022 rokiem. Zob. *Sytuacja demograficzna Polski w 2023 r. Gdzie ubyło najwięcej Polaków?*, „Obserwator Gospodarczy”, 12.06.2024, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2024/06/12/sytuacja-demograficzna-polski-w-2023-r-gdzie-ubylo-najwiecej-polakow/> [dostęp: 15.07.2025].

⁹ Główny Urząd Statystyczny (GUS) w 2023 roku w Polsce na 146 tys. zawartych małżeństw przypadło aż 41 tys. rozwodów – to około 28%. Zob. tamże.

I. NAUCZANIE BŁOGOSŁAWIONEGO KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO

Kardynał Stefan Wyszyński to postać głęboko religijna i patriotyczna zarazem. W swojej działalności ze szczególną troską odnosił się do godności każdego człowieka – Polaka, a Ojczyznę – Polskę darzył miłością i był gotowy do wielu poświęceń. Dane było mu żyć w trudnym czasie dominacji ideologii komunistycznej. Na ziemiach polskich spotkało go wiele przykrości ze strony polskich władz, został w końcu uwięziony¹⁰. Zawiodły też podjęte z wielkim trudem zabiegi dyplomatyczne zmierzające do zagwarantowania właściwych relacji Kościół–Państwo, a odnoszące się do podstawowych praw osób wierzących.

1.1. POJĘCIE GODNOŚCI OSOBY W NAUCZANIU KARD. STEFANA WYSZYŃSKIEGO

Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński opierał się na personalizmie – kierunku filozoficznym uznającym centralne znaczenie osoby ludzkiej¹¹.

¹⁰ Kardynał Stefan Wyszyński został uwięziony przez władze komunistyczne w nocy z 25 na 26 września 1953 roku. Przez kolejne trzy lata – bez procesu i wyroku – przebywał w różnych miejscach odosobnienia: Rywałdzie, Stoczku Warmińskim, Prudniku i Komańczy. Uwięzienie miało na celu osłabienie Kościoła Katolickiego w Polsce i złamanie oporu Prymasa wobec komunistycznych władz. Zob. *65 lat temu władze komunistyczne aresztowały prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego*, 25.09.2018, „Dzieje.pl. Portal Historyczny”, <https://dzieje.pl/aktualnosci/65-lat-temu-wladze-komunistyczne-aresztowaly-prymasa-polski-stefana-wyszynskiego> [dostęp: 15.07.2025].

¹¹ Personalizm to nurt filozoficzny, który stawia w centrum zainteresowania osobę ludzką, uznając jej centralną rolę i wartość. Wychodzi z założenia, że człowiek jest

W praktyce uznanie godności osoby prowadzi do poszanowania człowieka we wszelkich relacjach: indywidualnych, rodzinnych, religijnych, społecznych i państwowych. Inaczej mówiąc, całe społeczeństwo, w wymiarze narodowym i międzynarodowym, skierowane do wszelkiego dobra, a także do osoby. To osoba jest najważniejsza i ona decyduje o stanie życia społecznego. To rodzina – podstawowa komórka społeczna kształtuje osobę, dokonuje się to w kategoriach przyrodzonych i nadprzyrodzonych (prawo do wiary). Podstawą takiej filozofii jest sama natura, w wymiarze stworzenia człowieka na Boże podobieństwo i ludzkie działanie na Jego wzór (zob. Rdz 1, 26a). Z obserwacji natury wynika, że osoba ludzka jest najważniejsza i posiada istotną godność wobec innych stworzeń¹².

1.2. PODSTAWOWE PRAWA I OBOWIĄZKI OSOBY LUDZKIEJ

Człowiek przez swoje pochodzenie i zrodzenie nabiera naturalnych praw¹³, a wśród nich: prawa do życia¹⁴, prawa do rozwoju, prawa do posiadania rodziny, prawa do równości¹⁵, prawa do wyznania, prawa do wykształcenia, prawa do pracy (w tym do właściwego wynagrodzenia), prawa do zrzeszania się, prawa do wolnych wyborów¹⁶, prawa do tworzenia związków zawodowych, prawa do stanowienia narodu – Państwa.

podmiotem obdarzonym godnością, wolnością i odpowiedzialnością. Personalizm charakteryzuje się różnorodnością odmian, ale łączy je wspólne przekonanie o wyjątkowości i niepowtarzalności osoby ludzkiej. Zob. K. Krajewski, *Personalizm etyczny*, 12.09.2018, „Filozofuj!”, <https://filozofuj.eu/kazimierz-krajewski-personalizm-etyczny/> [dostęp: 15.07.2025].

¹² Zob. S. Wyszyński, *Problem chrześcijańskiego wychowania młodzieży. Przemówienie podczas wykładów uniwersyteckich dla duchowieństwa*, Lublin, 21.08.1968, „Zeszyty Naukowe KUL” 1969(12), nr 2, s. 3–15.

¹³ Zob. S. Wyszyński, *Matka – Syn – Rodzina. Konferencja I*, Warszawa, kościół Świętego Krzyża, 11.01.1976, w: tenże, KiPA, t. 53, s. 13–27.

¹⁴ Zob. S. Wyszyński, *Obrona rodziny przez prawo Państwa*, „Ład Boży” 1946, R. 2, nr 5, s. 3.

¹⁵ Zob. S. Wyszyński, *Do NSZZ „Solidarność” Regionu „Wielkopolska”*, Gniezno, dom prymasowski, 4.02.1981, w: tenże, KiPA, t. 67, s. 66–73.

¹⁶ Zob. S. Wyszyński, *W obronie prawa Bożego w życiu jednostki, rodziny i narodu. Uroczystość św. Stanisława, Biskupa i Męczennika*, Kraków, Skalka, 13.05.1973, w: tenże, KiPA, t. 43, 56–57.

Kardynał Wyszyński podał następującą argumentację: „Jan XXIII, w swojej Encyklice *Pacem in terris*¹⁷, podkreślił, że człowiek jako dziecię Boże jest obywatelem nie tylko swojej ojczyzny, ale i globu. Stąd ma przyrodzone prawa na całej ziemi, bo «Pańska jest ziemia i napełnienie jej, okrąg ziemski i wszyscy, którzy na niej mieszkają» (Ps 24, 1). Papież mocno podkreślił prawa człowieka do prawdy, wolności, sprawiedliwości, szacunku, miłości, obowiązujące wszędzie, we własnej Ojczyźnie i poza jej granicami”¹⁸.

Prawa, jakie posiada człowiek zobowiązują do właściwego rozumienia sytuacji ludzkiej na ziemi: z danych praw wynikają obowiązki¹⁹, czyli wypełnianie społecznych zadań zgodnie z wartościami: wolnością, sprawiedliwością, pokojem, prawdą, miłością i solidarnością. Zdaniem kard. S. Wyszyńskiego nikt nie może zrezygnować z naturalnych praw człowieka–obywatela, tym bardziej, że prawa te zostały utwierdzone poświęceniem, oddaniem i ofiarami obywateli. Ludzkość, która nieraz walczyła ramię przy ramieniu o lepszy świat, rozumie coraz lepiej, że na ziemi najważniejszy jest człowiek. Wyszedł on z dłoni Bożej, rozumny i wolny, nieśmiertelny w swoim człowieczeństwie. Taki człowiek ma prawa, których zrzec się nie może, z których musi i powinien korzystać, o które ma obowiązek walczyć. Nie może wyrzec się tych praw i obowiązku walki o nie, gdziekolwiek jest. Polacy natchnieni tymi nieśmiertelnymi prawdami zawsze walczyli „za wolność naszą i waszą”²⁰.

1.3. OBOWIĄZKI PAŃSTWA

Obowiązki człowieka – obywatela zakładają jednocześnie obowiązki społeczności państwowej. W analizie socjologicznej obowiązki Państwa łączą się z naturalną potrzebą egzystencji ludzkiej, we współczesnej so-

¹⁷ Jan XXIII, enc. *Pacem in terris*, 11.04.1963.

¹⁸ S. Wyszyński, *W 20. rocznicę bitwy pod Monte Cassino*, Rzym, kaplica Papieskiego Instytutu Polskiego, 13.05.1964, w: *Dzieła zebrane*, t. 12: *Styczeń-maj 1964*, wydaw. IPJPII–WSD, Warszawa 2013, s. 472–476.

¹⁹ Zob. S. Wyszyński, *Żal mi tego ludu... Do wychowawców i nauczycieli. Trzeci Dzień Modlitwy na Jasnej Górze*, Jasna Góra, 28.06.1959, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 5: 1959, wydaw. IPJPII–WSD, Warszawa 2006, s. 293

²⁰ S. Wyszyński, *W 20. rocznicę bitwy pod Monte Cassino*, dz. cyt., s. 473.

cjologii ważne jest zagwarantowanie obywatelom właściwego zatrudnienia i sprawiedliwego wynagradzania za wykonywaną pracę.

Do podstawowych praw człowieka–obywateli kard. S. Wyszyński zaliczał prawo do wykształcenia, wychowania i przekazywania podstawowych wartości, stwierdzał: „Prawo państwa i szkoły do formowania postaw społecznych i obywatelskich musi uszanować prawa rodziny do wychowania dzieci w moralnych i religijnych tradycjach Narodu oraz prawa Kościoła do głoszenia Ewangelii Chrystusowej, przeznaczonej dla zbawienia wszystkich, którzy uwierzą”²¹.

1.3.1. PRAWO DO PRACY I GODZIWEGO WYNAGRODZENIA

W sposób naturalny posiadanie pracy i otrzymywanie za nią godziwej płacy implikuje problem utrzymania rodziny, jako podstawowej komórki życia społecznego. W tym temacie zdanie kard. S. Wyszyńskiego było jednoznaczne: „Prawo do pracy jest tym silniejsze w człowieku, im większe na nim ciężar obowiązków; prawo do pracy ojca rodziny, żywiącego ze swych zarobków żonę i kilkoro dzieci, jest silniejsze od prawa do pracy człowieka wolnego”²². Wprawdzie od tych czasów, które analizował Prymas, minęło wiele lat, to problem nadal jest aktualny i wynikają z niego różne działania Państwa na rzecz pracownika i rodzin. Rodzina otrzymuje od Państwa różnorodne formy wsparcia, by trwała niezmiennie w społeczności państwowej.

1.3.2. PRAWA RODZICÓW W POLITYCE SPOŁECZNEJ I USTROJACH POLITYCZNYCH

W obecnych realiach społecznych i politycznych władza często pomija prawa rodziców, chociaż rodziny stanowią podstawę trwania Narodu i Państwa. Nieustannie należy przypominać o znaczeniu rodziny w życiu

²¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Deklaracja w sprawie wychowania katolickiej młodzieży w Polsce*, Warszawa, 14.09.1973, w: *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945–1974*, wydaw. Éditions du Dialogue, Paris 1975, s. 757.

²² S. Wyszyński, *Posady dla ojców rodzin*, „Ateneum Kapłańskie” 1933, R. 19, t. 32, z. 3(188), s. 304.

społecznym. Rodzina bowiem prowadzi do zachowania pokoju społecznego. Rodzina powinna być właściwie traktowana pod względem prawa oraz ekonomii. Kardynał S. Wyszyński wraz z Episkopatem Polski wypowiedział się na ten temat: „Słusznie mówi się, że naród jest rodziną rodzin, bo narodowi, państwu i Kościołowi najwięcej dają rodziny, rodzice, mąż i żona. Współcześnie w polityce społecznej, a nawet w ustrojach politycznych, więcej zaczyna się mówić o prawach rodziców, aniżeli o prawach jednostki”²³.

Są przykłady w Europie, gdzie rozwiązano poważne problemy demograficzne, dowartościowano rodzinę pod względem praw i obowiązków oraz zaoferowano pomoc ekonomiczną Państwa. Wiele lat wcześniej dostrzegł takie rozwiązania kard. S. Wyszyński: „Doszło do tego we Francji, gdzie dla ratowania narodu, wyznaczono tak wielkie premie na trzecie, czwarte i następne dziecko, że rodzice mający czworo dzieci, za samą premię, wypłacaną przez państwo, mogą utrzymać całą rodzinę i nie potrzebują pracować”²⁴.

²³ S. Wyszyński, *Tych Dwoje – nadzieją narodu i świata. Do rodzin zebranych na „opłatku”*, Gniezno, 1968, w: tenże, KiPA, t. 28, s. 77.

²⁴ Tamże.

1.3.3. PROBLEM ABORCJI

Świat współczesny nie docenia godności życia jako najważniejszego daru i ważności przekazywania go. Życie to dar od Boga dla wierzących i dar natury dla niewierzących. Świadomość tego daru zwiększa się wobec zagrożeń aborcyjnych, wobec wojen i niebezpieczeństw wynikających z chorób cywilizacyjnych. Natomiast aborcja jest jedynie rozwiązaniem tymczasowym, tylko pozornie niedrogim, a wraz z rozwojem medycyny jest traktowana jak „zabieg” z pominięciem odpowiedzialności moralnej.

Kardynał S. Wyszyński wielokrotnie wypowiadał się w obronie nie-narodzonych. Jedną z jego wypowiedzi wydaje się odpowiadać również na współczesne bolączki i sposób myślenia: „Skoro rodzina jest środowiskiem tworzenia życia, najcięższym grzechem małżeństwa jest bezpośrednio zabijanie poczętego już życia. Choć maskuje się jego zbrodniczy charakter nazwami: *przerywanie ciąży, zabieg* itp., nie dajemy się zwieść. Jest to morderstwo popełnione na niewinnych dzieciach, żyjących w łonie matki i obdarzonych przez Boga duszą nieśmiertelną. Jest «tragedią, sięgającą do samych źródeł życia. Jest tajemną hańbą, która pali tego, kto się na nią godzi i kto ją popełnia» (Kardynał Montini: *List pasterski na Wielki Post 1960*)”²⁵.

Stanowisko Kościoła, stanowisko ludzi wierzących w sprawie aborcji jest jednoznaczne: należy chronić życie i jego godność. To stanowisko nie zmienia się, jak nie zmienia się godność, ważność i niepowtarzalność każdego ludzkiego życia na ziemi.

²⁵ S. Wyszyński, *O polskiej rodzinie katolickiej. List pasterski biskupów polskich na uroczystość Świętej Rodziny, w ósmym roku Wielkiej Nowenny*, Warszawa, 18.12.1964, w: *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945–1974*, wydaw. Éditions du Dialogue, Paris 1975, s. 374.

II. NAUCZANIE ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II PODZAS PIELGRZIMEK DO POLSKI

„Więź między wolnością człowieka a prawem Bożym ma swą żywą siedzibę w sercu osoby, czyli w jej sumieniu”²⁶. Któż z nas nie chce w pełni korzystać z wolności? Jak ten dar rozwijać, pojmować, a także mądrze zagospodarować w życiu społecznym? Na pewno jest to wartość, dzięki której człowiek staje się bardziej sobą. „Budowanie więzi społecznych pomiędzy narodami i pomiędzy naturalnymi związkami realizowanymi na różnych poziomach życia, takich jak: rodzina, szkoła, miasto i wieś oraz państwo, w którym zamieszkuje dany naród, wymaga przyjęcia podstawowych wartości moralnych, a szczególnie wolności. Wolność przynależy człowiekowi ze względu na jego godność. Człowiek realizuje się w wolności, poprzez samoświadomość swojego istnienia i działania. Wolność była i jest tematem przewodnim wszystkich ludzi i wszystkich państw. Relacja zachodząca pomiędzy jednostką a jakąkolwiek społecznością opiera się na założeniu wolności i na zakresach wzajemnych obowiązków, które nie niszczą wolności, ale czynią ją bardziej odpowiedzialną”²⁷. Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu często nawiązywał do miłości małżeńskiej i rodzinnej, zwracał uwagę właśnie na odpowiedzialność²⁸.

²⁶ Jan Paweł II, enc. *Veritatis splendor*, 6.08.1993, n. 54.

²⁷ Z. Struzik, *Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Opatrzności Bożej nr 14*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2019, s. 5–6.

²⁸ Zob. Tamże; K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, wyd. 4, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1986.

2.1. POJĘCIE GODNOŚCI OSOBY W NAUCZANIU ŚW. JANA PAWŁA II

Osoba–człowiek jest najważniejszym bytem w rzeczywistości doczesnej. Jego ważność i niepowtarzalność wynikają z dzieła stworzenia: „Bóg stworzył człowieka na swój obraz na obraz Boży go stworzył” (Rdz 1, 27). W języku współczesnym oznacza to godność ludzkiego istnienia, każdego ludzkiego istnienia, wynika ona z autonomii ludzkiej, zdolności do działania.

Święty Jan Paweł II (Karol Wojtyła) analizował sprawczość człowieka, analizował osobowość ludzką i jego zdolność do działania (*Persona et acto*²⁹), a także odpowiedzialność za to rozumne działanie.

²⁹ *Persona et acto* to łacińska sentencja, która oznacza: „osoba i czyn” lub „osoba i działanie”. *Osoba i czyn* to główne dzieło filozoficzne Karola Wojtyły, późniejsze-

Rozważania na temat wolności znajdujemy w publikacji przyszłego papieża Karola Wojtyły *Osoba i czyn*, gdzie wolność doświadczana przez człowieka świadczy o wyjątkowej właściwości osoby rozumnej, która działa i świadomie doświadcza skutków tegoż działania. Znajdujemy tam następujące wytłumaczenie: „Przedmiotowość samostanowienia oraz chcenia może odpowiadać tylko przedmiotowości poznania. Tylko w swej funkcji obiektywizującej poznanie prowadzi wolę (...). W funkcji zaś subiektywizującej jako świadomość, poznanie towarzyszy woli, i dopełnia ją w obrębie tej specyficznej struktury, jaką przedstawia osoba”³⁰.

Na rozumności człowieka opiera się także jego duchowość, podobna do duchowości nadprzyrodzonej – niematerialnej. Człowiek to materia i duch jednocześnie (*unitat duale*), a wszelkie czyny ludzkie, zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne, mają charakter rozumności, czyli odpowiedzialności.

go papieża Jana Pawła II, wydane po raz pierwszy w 1969 roku. Książka będąca próbą syntezy neotomizmu egzystencjalnego i fenomenologii, analizuje problematykę osoby i jej działania w kontekście etycznym. Zob. *Osoba i czyn Karola Wojtyły*, „Instytut Karola Wojtyły. Fundacja Naukowa”, <https://wojtyla.edu.pl/osoba-i-czyn-karola-wojtyly/> [dostęp: 15.07.2025].

³⁰ K. Wojtyła, *Osoba i czyn*, Polskie Wydawnictwo Teologiczne, Kraków 1969, s. 118.

Człowiek nie rodzi się sam i nie żyje sam, do natury ludzkiej przynależy także jego społeczny charakter. Żyjemy w społeczności i dzięki społeczności możemy realizować własne człowieczeństwo. Człowieczeństwo realizuje się również poprzez wartości: wolność, sprawiedliwość, prawdę, miłość i pokój. W życiu społecznym człowiek posługuje się solidarnością, uznaje bowiem godność drugiego człowieka i jego prawa, takie, jakie sam posiada.

Syn Boży ukazuje sens rzeczy i istnienia – także człowieka. On przyjął naturę ludzką i w ten sposób, na sposób ludzki i Boski, wskazał ludziom wartość i znaczenie życia oraz odpowiedzialność za nie w każdym wymiarze, indywidualnym i społecznym. Nie można zatem pomijać życia jednostek i społeczności, a w sposobie realizacji tego daru należy uwzględnić wartość wolności. Wszelkie ograniczanie wolności indywidualnej i zbiorowej prowadzi do degradacji, zaprzecza godności człowieka, a w skrajnych przypadkach prowadzi do konfrontacji ideologicznej, politycznej, a nawet militarnej. Jan Paweł II stwierdzał: „To właśnie wiara pozwala każdemu jak najlepiej wyrazić swoją wolność. Innymi słowy, wolność nie wyraża się w dokonywaniu wyborów przeciw Bogu. Czyż można, bowiem uznać, że autentycznym przejawem wolności jest odmowa przyjęcia tego, co pozwala na realizację samego siebie? Wolność zatem nie tylko towarzyszy wierze – jest jej nieodzownym warunkiem”³¹.

Z powyższych zestawień dotyczących wartości rozumu i wiary, które powinny działać w wolności, wynika wniosek praktyczny: człowiek może posługiwać się wolnością i akceptować swoją rozumność i wiarę. Sama wolność staje się drogą życia, a zarazem obowiązkiem, by działać odpowiedzialnie wobec siebie i całego otaczającego świata. Człowiek wolny działa, ponieważ ma taką możliwość, a działając staje się bardziej człowiekiem, staje się bardziej ludzki, nie jest obojętny. Działanie ludzkie jest obowiązkiem, ponieważ wynika ono z samej natury wolności. Przeciwnieństwem działania jest brak działania, lenistwo, opieszałość, niechęć do działania. Zatem wolność nie może się realizować w otoczeniu antywartości, takich jak zaniechanie działania, w kontekście posiadania wolności degraduje to człowieka jako takiego³².

³¹ Jan Paweł II, enc. *Fides et ratio*, 14.09.1998, n. 11.

³² Zob. Z. Struzik, *Podstawy wolności narodu...*, dz. cyt., s. 8.

2.2. PODSTAWOWE PRAWA I OBOWIĄZKI OSOBY LUDZKIEJ

Trudno mówić o osobie ludzkiej, natychmiast kojarzy się to z określeniem: „niehumanitarna”, ale właśnie określenia „osoba ludzka” używał kard. S. Wyszyński i Jan Paweł II (wcześniej K. Wojtyła). Współcześnie odnośnie człowieka używamy określenia – osoba. To określenie odnosi się tylko do człowieka.

Podstawowe prawdy z nauczania Jana Pawła II znane szerokiemu gronu odbiorców to: „Bóg jest pierwszym źródłem radości i nadziei człowieka”; „Człowieka trzeba mierzyć miarą serca – sercem”; „Bogactwem nie jest ten, kto posiada, ale ten, kto daje”; „Musicie od siebie wymagać, choćby inni od was nie wymagali”; „Dłonie są krajobrazem serca”; „Dzieci są nadzieją, która rozkwita wciąż na nowo (...), przyszłością, która pozostaje zawsze otwarta”³³.

Jan Paweł II nauczał, że prawa człowieka są tak samo ważne, jak obowiązki wynikające z tych praw. Inaczej mówiąc, prawa zobowiązują człowieka do działania, jeśli człowiek właściwie używa rozumu i jest odpowiedzialny za swoje akty sprawcze (działanie woli i rozumu).

W nauce społecznej Kościoła św. Jan Paweł II odwoływał się do konstytucji *Gaudium et spes* Soboru Watykańskiego II³⁴, do nauki papieża Jana XXIII zawartej w encyklice *Pacem in terris*³⁵. W przemówieniu pożegnalnym na lotnisku Okęcie 14 czerwca 1987 roku Papież przypomniał o podstawowych prawach człowieka: „Ojczyzna nasza musi zabiegać o to, aby życie ludzkie w Polsce stawało się coraz bardziej ludzkie. (...) Są to prawo do prawdy – prawo do wolności – prawo do sprawiedliwości – prawo do miłości. Każde z nich odpowiada dogłębnie naturze człowieka i godności ludzkiej osoby”³⁶.

³³ Zob. M. Boguszewski, *Najbardziej znane cytaty z wystąpień Jana Pawła II*, 18.07.2016, „Dzieje.pl. Portal Historyczny”, <https://dzieje.pl/rozmaitosci/najbardziej-znane-cytaty-z-wystapien-jana-pawla-ii> [dostęp: 15.07.2025].

³⁴ Dokument Soboru Watykańskiego II ogłoszony został przez papieża Pawła VI 7 grudnia 1965 roku. Zob. Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* [*Gaudium et spes*], w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wydaw. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

³⁵ Encyklika dotycząca pokoju i sprawiedliwości społecznej napisana przez Jana XXIII i ogłoszona 1 kwietnia 1963 roku.

³⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne na lotnisku Okęcie*, Warszawa, 14.06.1987,

Prawa i obowiązki człowieka wynikają z odkrywanych wartości, tych podstawowych: prawdy, sprawiedliwości, wolności, miłości, pokoju i solidarności. Wartości te powinny być przestrzegane przez każdego człowieka, wymagają zachowania hierarchii i wzajemnej zależności. Przykładowo, nie można zachowywać się sprawiedliwie, nie znając prawdy. Na samym szczycie, na czele filozofii i etyki, znajduje się miłość. Drogowskazem jest *Hymn o miłości* św. Pawła Apostoła (zob. 1 Kor 13, 1–13).

2.3. OBOWIĄZKI PAŃSTWA

Obowiązki Państwa wobec obywatela – mieszkańca danego terenu i członka społeczności narodowej – oparte są na doświadczeniach historycznych i prawie państwowym zawartym w obowiązującej Konstytucji oraz innych aktach prawnych (*Kodeks karny*³⁷, *Kodeks pracy*³⁸, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*³⁹).

Zakłada się, że każdy obywatel po osiągnięciu dojrzałości (w Polsce jest to 18 lat) posiada zdolność właściwego rozumienia praw i obowiązków obywatelskich oraz potrafi wprowadzać je w życie, świadomie realizuje tzw. ducha *Konstytucji*, jeśli tego nie potrafi, to Państwo ma obowiązek zatroszczyć się o wszystkich obywateli niepełnosprawnych (fizycznie i mentalnie)⁴⁰.

w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny*: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. *Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 554.

³⁷ Słowo „kodeks” pochodzi od łac. słowa *codex* – jest to akt normatywny składający się z usystematyzowanego zbioru przepisów regulujących określoną dziedzinę stosunków społecznych, w danym Państwie. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383.

³⁸ *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 277, 807; *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lutego 2025 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Kodeks pracy*, Dz. U. z 2025 r. poz. 277.

³⁹ *Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809.

⁴⁰ Polski obywatel jest zobowiązany przestrzegać *Konstytucję RP* od momentu jej wejścia w życie, czyli od 17 października 1997 roku. Obywatel jest zobowiązany do przestrzegania przepisów *Konstytucji* i ustaw oraz do szanowania zasad współżycia społecznego. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* jako najwyższe prawo w państwie, nakłada

Głównym obowiązkiem Państwa wobec obywateli jest zabezpieczenie ich wolności zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Oznacza to, że Państwo ma chronić obywateli przed naruszaniem ich wolności przez innych obywateli oraz instytucje państwa, a także zapewniać im bezpieczeństwo zewnętrzne⁴¹.

Organizacja Narodu w formie Państwa to wyraz pewnego poziomu rozwoju cywilizacji, gdzie ustalane są relacje wzajemne Państwo–obywatel. Papież Jan Paweł II wypowiadał się także na temat wartości kultury, do której odnosi się cywilizacja: „Kultura polska stale płynie szerokim nurtem natchnień mających źródło w Ewangelii. To przyczynia się zarazem do gruntownie humanistycznego charakteru tej kultury – to czyni ją głęboko, tak autentycznie ludzką”⁴².

na obywateli szereg obowiązków. Zgodnie z art. 8 *Konstytucji*, jest ona źródłem praw i obowiązków dla obywateli, a organy władzy publicznej działają na jej podstawie i w jej granicach. Artykuł 69 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* nakłada na władze publiczne obowiązek udzielania osobom z niepełnosprawnościami pomocy w zabezpieczeniu ich bytu, przystosowaniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

⁴¹ Zgodnie z art. 47 *Konstytucji* każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

⁴² Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży zgromadzonej na Wzgórzu Lecha*, Gniezno, 3.06.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 41.

Spojrzenie Kościoła i wskazania św. Jana Pawła II pochodzą głównie z wartości przekazywanych przez Pismo Święte, opierają się na prawdzie stworzenia, uświęcenia, zbawienia i życia wiecznego z Bogiem.

2.4. SPRAWA SPOŁECZNA, PRAWO DO PRACY I GODZIWEGO WYNAGRODZENIA

Podstawowym dokumentem Jana Pawła II odnoszącym się do spraw pracy jest encyklika o pracy ludzkiej *Laborem exercens*⁴³ ogłoszona z okazji 90. rocznicy encykliki *Rerum novarum*⁴⁴. W oparciu o dawną socjologię Papież dokonał współczesnej analizy społecznej człowieka i wskazał na obowiązki wynikające z kultury, cywilizacji europejskiej i ogólnoświatowej. We wprowadzeniu do encykliki o pracy Papież stwierdza: „Praca jest jednym z tych aspektów, aspektem odwiecznym i pierwszoplanowym, zawsze aktualnym i wciąż na nowo domagającym się, by o niej myśleć i świadczyć. Coraz to nowe bowiem powstają pytania i problemy, coraz nowe rodzą się nadzieje, ale także obawy i zagrożenia, związane z tym podstawowym wymiarem ludzkiego bytowania”⁴⁵.

Praca ludzka była – i jest – podstawą bytowania człowieka i zasadą rozwiązującą relacje międzyludzkie. Świadczy o tym pierwsze błogosławieństwo skierowane do człowieka: „Po czym Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: «Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną; abyście panowali nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi»” (Rdz 1, 28).

„Panowanie” nad ziemią i czynienie jej poddanej woli człowieka oznacza rozumne kierowanie zasobami ziemskimi w oparciu o zasadę sprawiedliwości, a także miłości, jeśli część społeczności ludzkiej nie ma możliwości rozwoju i godnej egzystencji. W eksploatacji zasobów ziemskich, a nawet międzykontynentalnych i zasobów kosmosu, człowiek powinien kierować się odpowiedzialnością, rozumem z uwzględnieniem dobra pokoleń obecnych i przyszłych.

⁴³ Jan Paweł II, enc. *Laborem exercens*, 14.09.1981.

⁴⁴ Leon XIII, enc. *Rerum novarum*, 15.05.1891.

⁴⁵ Jan Paweł II, enc. *Laborem exercens*, n. 1.

2.5. WYCHOWANIE NOWYCH POKOLEŃ, PRAWA RODZICÓW W POLITYCE SPOŁECZNEJ I USTROJACH POLITYCZNYCH

Naturalną kolejną rzeczą jest wymiana pokoleniowa w danym narodzie lub w grupie etnicznej. Każda społeczność buduje podstawy własnej kultury, której bazą jest wspólny język, a na tej bazie budowane są zwyczaje i obyczaje. W ramach kultury preferowane są określone wartości. Socjologia wskazuje zachowania w ramach podstawowych wartości, które ochraniają daną kulturę, a nawet ją rozwijają.

Wymiana pokoleniowa następuje co około 25 lat, dlatego koniecznym jest poprzez edukację i wychowanie przekazywanie nowemu pokoleniu wypracowanego dobra w postaci kultury, języka, literatury, historii i dóbr materialnych. Społeczeństwa zorganizowane w formie Państwa wprowadzają obowiązkową edukację, bądź też pomagają rodzinom w edukacji domowej. To edukacja gwarantuje przekazywanie kultury, postępu naukowego oraz organizację życia społecznego.

Jan Paweł II podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku tak określił kulturę: „Kultura jest wyrazem człowieka. Jest potwierdzeniem człowieczeństwa. Człowiek ją tworzy – i człowiek przez nią tworzy siebie. Tworzy siebie wewnętrznym wysiłkiem ducha: myśli, woli, serca. I równocześnie człowiek tworzy kulturę we wspólnocie z innymi”⁴⁶.

Wspólnoty danych społeczeństw rozpoznają się i poszukują wspólnych korzeni. W przypadku Europy tym tworzywem jedności kultury było – i jest – chrześcijaństwo. Papież Jan Paweł II mówił: „Ażeby ten papież – Polak, papież Słowianin, właśnie teraz odsłonił duchową jedność chrześcijańskiej Europy, na którą składają się dwie wielkie tradycje: Zachodu i Wschodu”⁴⁷.

Podstawowe i pierwsze prawo do wychowania młodego pokolenia mają rodzice, wynika to z prawa naturalnego i z prawa stanowionego przez dane Państwo. Natomiast prawo do wychowania religijnego pochodzi z Ewangelii, z polecenia Chrystusa (Mk 16, 15–20). Jan Paweł II

⁴⁶ Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży zgromadzonej na Wzgórzu Lecha*, dz. cyt., s. 41.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Wzgórzu Lecha*, Gniezno, 3.06.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 36.

stwierdzał: „Rodzina jest sobą, jeżeli buduje się na takich odniesieniach, na wzajemnym zaufaniu, na zawierzeniu wzajemnym. Tylko na takim fundamencie można też budować proces wychowania, który stanowi podstawowy cel rodziny i jej pierwszorzędne zadanie”⁴⁸.

Na wychowaniu i wykształceniu nowego pokolenia można budować życie społeczne i polityczne, tworzyć je i organizować.

⁴⁸ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Wrocław, 21.06.1983, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 323.

2.6. PROBLEM ABORCJI

Życie człowieka jest niewątpliwie największą i najważniejszą wartością, to dar od Boga – dla wierzących i najważniejszy dar od natury – dla niewierzących. Jedni i drudzy mają moralny obowiązek szanować każde ludzkie życie – własne i innych.

Opierając się na gruncie wiary, papież Jan Paweł II stwierdzał: „Na szlaku mojej pielgrzymki po Polsce towarzyszy mi Dekalog: dziesięć Bożych słów wypowiedzianych z mocą na Synaju (Wj 20, 13) (...). W samym centrum tego porządku leży przykazanie: «Nie zabijaj» – zakaz stanowczy i absolutny, który równocześnie afirmuje prawo każdego człowieka do życia: od pierwszej chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci. Prawo to w sposób szczególny bierze w obronę ludzi niewinnych i bezbronnych”⁴⁹.

Artykuł 38 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* stanowi, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia”⁵⁰. Oznacza to, że państwo ma obowiązek chronić życie od poczęcia do naturalnej śmierci, nikt nie może być pozbawiony życia w sposób bezprawny.

Większość państw Europy, a nawet świata, reprezentuje takie stanowisko na temat ochrony życia ludzkiego. Problemy powstają jednak, gdy należy całkowicie interpretować to prawo, a szczególnie jeśli mamy do czynienia z problemem dzieci poczętych, jeszcze nienarodzonych. Wraz z rozwijającą się medycyną powstają nowe, bardziej skuteczne metody ochrony życia, prowadzenia ciąży, a nawet podtrzymywania życia ludzkiego w stanie płodowym – przed porodem. Rozwija się także mikrobiologia, która wskazuje nowe i wielkie możliwości kierowania rozwojem płodu ludzkiego w różnych jego stadiach. Zagadnienie to sprowadza się do poziomu biologicznego, ale także filozoficznego odnośnie początków życia ludzkiego. Obecnie za początek życia ludzkiego uważa się moment zapłodnienia, czyli połączenia się gamet – żeńskiej z męską.

⁴⁹ Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na lotnisku wojskowym*, Radom, 4.06.1991, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 621.

⁵⁰ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.

PODSUMOWANIE

Bezpieczeństwo człowieka – obywatela jest zaliczane do podstawowych wartości i przynależy do sprawiedliwości. Wynika ono z relacji człowiek–społeczeństwo. Każdy obywatel zakłada, że Państwo ma obowiązek do zagwarantowania mu bezpieczeństwa indywidualnego i międzynarodowego.

Błogosławiony kard. Stefan Wyszyński i święty Jan Paweł II wielokrotnie w swoim nauczaniu odwoływali się do podstawowych wartości dotyczących człowieka: sprawiedliwości, prawdy, pokoju, wolności i miłości. Powstały w Polsce ruch Solidarności ze szczególną mocą wskazał na wartość solidarności.

Wszystkie te wartości gwarantują właściwy rozwój osobowości obywateli i współpracę między nimi.

BIBLIOGRAFIA

Jan Paweł II, enc. *Fides et ratio*, 14.09.1998.

Jan Paweł II, enc. *Laborem exercens*, 14.09.1981.

Jan Paweł II, enc. *Veritatis splendor*, 6.08.1993.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na lotnisku wojskowym*, Radom, 4.06.1991, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 620–626.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Wzgórzu Lecha*, Gniezno, 3.06.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 33–39.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Wrocław, 21.06.1983, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 319–326.

Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012.

Jan Paweł II, *Przemówienie do młodzieży zgromadzonej na Wzgórzu Lecha*, Gniezno, 3.06.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 40–42.

- Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne na lotnisku Okęcie*, Warszawa, 14.06.1987, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wydaw. Znak, Kraków 2012, s. 552–555.
- Jan XXIII, enc. *Pacem in terris*, 11.04.1963.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Deklaracja w sprawie wychowania katolickiej młodzieży w Polsce*, Warszawa, 14.09.1973, w: *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945–1974*, wydaw. Éditions du Dialogue, Paris 1975, s. 757–761.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Leon XIII, enc. *Rerum novarum*, 15.05.1891.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lutego 2025 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Kodeks pracy*, Dz. U. z 2025 r. poz. 277.
- Pankowicz A., *Historia polityczna Polski XX wieku*, w: *Polska XX wieku*, red. W. Kozub-Ciembroniewicz, B. Szlachta, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 9–137.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wydaw. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526–606.
- Struzik Z., *Nauczanie Prymasa Wyszyńskiego*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2024.
- Struzik Z., *Obrona wolności Narodu księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski w 100. rocznicę odzyskania niepodległości 1918–2018*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 14*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2019.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 277, 807.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383.

- Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, wyd. 4, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1986.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn*, Polskie Wydawnictwo Teologiczne, Kraków 1969.
- Wyszyński S., *Do NSZZ „Solidarność” Regionu „Wielkopolska”*, Gniezno, dom prymasowski, 4.02.1981, w: tenże, KiPA, t. 67, s. 66–73.
- Wyszyński S., *Matka – Syn – Rodzina. Konferencja I*, Warszawa, kościół Świętego Krzyża, 11.01.1976, w: tenże, KiPA, t. 53, s. 13–27.
- Wyszyński S., *O polskiej rodzinie katolickiej. List pasterski biskupów polskich na uroczystość Świętej Rodziny, w ósmym roku Wielkiej Nowen-ny*, Warszawa, 18.12.1964, w: *Listy pasterskie Episkopatu Polski 1945–1974*, wydaw. Éditions du Dialogue, Paris 1975, s. 374–380.
- Wyszyński S., *Obrona rodziny przez prawo Państwa*, „Ład Boży” 1946, R. 2, nr 5, s. 3.
- Wyszyński S., *Posady dla ojców rodzin*, „Ateneum Kapłańskie” 1933, R. 19, t. 32, z. 3(188), s. 302–307.
- Wyszyński S., *Problem chrześcijańskiego wychowania młodzieży. Przemówienie podczas wykładów uniwersyteckich dla duchowieństwa*, Lublin, 21.08.1968, „Zeszyty Naukowe KUL” 1969, t. 12, nr 2, s. 3–15.
- Wyszyński S., *Tych Dwoje – nadzieją narodu i świata. Do rodzin zebranych na „opłatku”*, Gniezno, 1968, w: tenże, KiPA, t. 28, s. 69–79.
- Wyszyński S., *W 20. rocznicę bitwy pod Monte Cassino*, Rzym, kaplica Papieskiego Instytutu Polskiego, 13.05.1964, w: *Dzieła zebrane*, t. 12: *Styczeń-maj 1964*, wydaw. IPJPII–WSD, Warszawa 2013, s. 472–476.
- Wyszyński S., *W obronie prawa Bożego w życiu jednostki, rodziny i narodu. Uroczystość św. Stanisława, Biskupa i Męczennika*, Kraków, Skałka, 13.05.1973, w: tenże, KiPA, t. 43, s. 56–57.
- Wyszyński S., *Żal mi tego ludu... Do wychowawców i nauczycieli. Trzeci Dzień Modlitwy na Jasnej Górze*, Jasna Góra, 28.06.1959, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 5: 1959, wydaw. IPJPII–WSD, Warszawa 2006, s. 287–295.

N NETOGRAFIA

Boguszewski M., *Najbardziej znane cytaty z wystąpień Jana Pawła II*, 18.07.2016, „Dzieje.pl. Portal Historyczny”, <https://dzieje.pl/rozmaitosci/najbardziej-znane-cytaty-z-wystapien-jana-pawla-ii> [dostęp: 15.07.2025].

Krajewski K., *Personalizm etyczny*, 12.09.2018, „Filozofuj!”, <https://filozofuj.eu/kazimierz-krajewski-personalizm-etyczny/> [dostęp: 15.07.2025].

65 lat temu władze komunistyczne aresztowały prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego, 25.09.2018, „Dzieje.pl. Portal Historyczny”, <https://dzieje.pl/aktualnosci/65-lat-temu-wladze-komunistyczne-aresztowaly-prymasa-polski-stefana-wyszynskiego> [dostęp: 15.07.2025].

Najnowszy sondaż partyjny. Kto na prowadzeniu?, 11.07.2025, „Polska Agencja Prasowa”, <https://www.pap.pl/aktualnosci/najnowszy-sondaz-partyjny-kto-na-prowadzeniu> [dostęp: 15.07.2025].

„Niech zstąpi Duch Twój! I odnowi oblicze ziemi”. Historyczna homilia w Warszawie, „Papież Nadziei”, TVP, <https://jp2.tvp.pl/47501613/niech-zstapi-duch-twoj-i-odnowi-oblicze-ziemi-historyczna-homilia-w-warszawie> [dostęp: 15.07.2025].

Osoba i czyn Karola Wojtyły, „Instytut Karola Wojtyły. Fundacja Naukowa”, <https://wojtyla.edu.pl/osoba-i-czyn-karola-wojtyly/> [dostęp: 15.07.2025].

Sytuacja demograficzna Polski w 2023 r. Gdzie ubyło najwięcej Polaków?, „Obserwator Gospodarczy”, 12.06.2024, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2024/06/12/sytuacja-demograficzna-polski-w-2023-r-gdzie-ubylo-najwiecej-polakow/> [dostęp: 15.07.2025].

Życiorys Jana Pawła II, „Fundacja Jana Pawła II”, <https://fjp2.com/pl/zyciorys/> [dostęp: 15.07.2025].

Życiorys Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego, „Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II”, https://www.kul.pl/zyciorys-slugi-bozego-stefana-kardynala-wyszynskiego,art_11957.html [dostęp: 15.07.2025].

NOWENNA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI

Modlitwa na każdy dzień nowenny

PIEŚŃ:

Kto się w opiekę odda Panu swemu,
a całym sercem szczerze ufa Jemu,
śmieie rzec może: Mam obrońcę Boga,
nie przyjdzie na mnie żadna straszna trwoga.

Ciebie On z łowczych obieży wyzuje
i w zaraźliwym powietrzu ratuje:
w cieniu swych skrzydeł zachowa cię wiecznie,
pod Jego pióry uleżysz bezpiecznie.

Opatrzności Boża, która wszystkim rządzisz i wszystkim kierujesz
– wierzę w Ciebie!

Opatrzności Boża, która czuwasz i opiekujesz się każdym stworzeniem
– ufam Tobie!

Opatrzności Boża, która jako Matka najtroskliwsza zaspakajasz na każdy dzień
wszystkie potrzeby swych dzieci

– kocham Cię, uwielbiam Cię, powierzam się Tobie!

Opatrzności Boża czuwaj nad nami!

Tobie Opatrzności Boża powierzamy tę nowennę w intencji...

DZIEŃ 1

Cały świat, w którym żyjemy, poruszamy się i jesteśmy, jest w rękach Boga. To „w Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy” (Dz 17,28). To nie On żyje w naszym świecie, lecz to my żyjemy w Jego świecie. On nigdy nie wypuszcza nas ze swoich rąk. Nie traci nas sprzed oczu. Nie gubi planów naszego życia. Inaczej nie byłby Bogiem, ani doskonałą Miłością, ani doskonałą Obecnością. Nie byłby Ojcem i Matką. – „Czyż może niewiasta zapomnieć o swym niemowlęciu, ta, która kocha syna swego łona?

A nawet, gdyby ona zapomniała, Ja nie zapomnę o tobie! Oto wyrylem cię na obu dłoniach” (Iz 49, 15-16).

LITANIA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI

Kyrie elejson. Chryste elejson. Kyrie elejson.

Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas.

Ojcze z nieba, Boże – zmiłuj się nad nami.

Synu, Odkupicielu świata, Boże – zmiłuj się nad nami.

Duchu Święty, Boże – zmiłuj się nad nami.

Opatrzności Boża, godny celu miłości aniołów i ludzi – zmiłuj się nad nami.

Opatrzności Boża, nadziejo naszego zbawienia,

Opatrzności Boża, pociecho Kościoła pielgrzymującego,

Opatrzności Boża, drogo do Nieba,

Opatrzności Boża, wyprowadzająca z wszelkich niebezpieczeństw,

Opatrzności Boża, rozdzielająca łaski,

Opatrzności Boża, nieprzebrany skarbie wszelkiego dobra,

Opatrzności Boża, wspierająca sprawiedliwych,

Opatrzności Boża, nadziejo grzeszników,

Opatrzności Boża, ucieczko nieszczęśliwych,

Opatrzności Boża, pomocy we wszelkiej potrzebie,

Opatrzności Boża, ukojenie serc,

Opatrzności Boża, schronienie udręczonych,

Opatrzności Boża, skuteczny leku na wszelkie strapienia,

Opatrzności Boża, nasycenie zgłodniałych,

Opatrzności Boża, wsparcie ubogich,

Opatrzności Boża, podpora wdów i sierot,

Opatrzności Boża, boski przymiecie godny naszego uwielbienia,

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, przepuść nam, Jezus.

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, wysłuchaj nas, Jezus.

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się nad nami.

P: Wychwalamy Panie, Twoją świętą Opatrzność.

W: I poddajemy się wszystkim Jej wyrokom.

Módlmy się:

Panie, Ojczy wszechmogący i dobry, który przez swą Opatrzność prowadzisz nas i ochraniasz w każdej chwili naszego życia, naucz nas być zawsze posłusznymi Twojej woli, abyśmy kiedyś mogli wielbić Cię i dzięki Ci składać bez końca zjednoczeni w chwale Twego Królestwa. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

K : OPATRZNOŚCI BOŻA

W: CZUWAJ NAD NAMI

PIEŚŃ:

1. Szczęśliwy kogo Opatrzność Boska, ma w swej opiece niech się nie troska:
W żadnym przypadku ten nie szkodzi, kogo Opatrzność Boska piastuje.
2. Nie tak miedziany mur jest bezpieczny, ani dyament tak trwało wieczny;
Jak kto przy Bogu łaskawym stoi, żadnych się nieszczęść niechaj nie boi.
3. Niechaj się na mnie i świat oburzy, niechaj me serce w żalach zanurzy;
Gdy tylko spojrzy niebieskie oko, wyjdę z tej toni pewnie wysoko.

DZIEŃ 2

Bóg, który nas stworzył własnymi rękami, nie zakończył swojego dzieła w pierwszej chwili stwarzania. Stwarza nas nieustannie. Nieustannie kształtuje nas na swój obraz i podobieństwo. Więcej – nie chce tego czynić bez naszej woli i bez naszej współpracy. Opatrzność wyraża się w tym, że czuwa nad naszą drogą, prowadzącą do pełni szczęścia, do spełnienia się każdego z nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 3

„Nasz Bóg jest w niebie; czyni wszystko, co zechce” (Ps 115,3), to jednak pozostawia nas istotami całkowicie wolnymi. Więcej, daje nam możliwość uczestnictwa w swojej Opatrzności. Chce, abyśmy czynili sobie ziemię poddaną. Chce, abyśmy się stali Jego pomocnikami (por. 1 Kor 3,9). Ilekroć podejmujemy to pragnienie Opatrzności Bożej, nasze życie staje się opatrznosciowe, nawet wtedy, gdy prowadzi przez doświadczenia. Ilekroć natomiast żyjemy własnym życiem, rozmiwiamy się z Bogiem – tylekroć nasze życie zanika, staje się życiem

„nieopatrzny”. Przypomina nam o tym święty Paweł: „Albowiem to Bóg jest w was sprawcą i chcenia, i działania zgodnie z Jego wolą” (Flp 2,13).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 4

Od naszej wiary i zaufania zależeć będzie nasze powierzenie się, lub nie, Opatrzności Bożej. Bóg w swej Opatrzności zawsze pozostanie wierny. Takie zaufanie staje się prawdziwą próbą, gdy naprzeciw naszej wiary w Opatrzność Bożą stanie pokusa zgorszenia z powodu szalejącego zła. W takich momentach bardzo potrzebujemy duchowego wsparcia i obecności innych, którzy wierzą, którzy mają nadal siłę powtarzać z wiarą: „Wszystko w rękach Boga”. „Wierzymy mocno, że Bóg jest Władcą świata i historii. Drogi Jego Opatrzności są dla nas często nieznane. Dopiero u kresu, gdy skończy się nasze poznanie częściowe, gdy zobaczymy Boga „twarzą w twarz” (1 Kor 13,12), w pełni poznamy drogi, którymi Bóg prowadził swoje stworzenie, nawet przez dramaty zła i grzechu, do odpoczynku ostatecznego Szabatu, ze względu na który stworzył ziemię i niebo” (KKK nr 314).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 5

Pełnienie woli Ojca łączył Jezus ze swoim powołaniem i posłannictwem (J 17,3). Pełnimy wolę Ojca na wzór Jezusa, gdy żyjemy naszym powołaniem, które jest wolą Boga dla nas. Modląc się pamiętajmy, iż prośba, której motywacja i przedmiot są dobre same w sobie, może nie odpowiadać woli Bożej i nie zostać spełniona. Będzie spełniona tylko wtedy, gdy zgadza się z mądrością i wolą Boga: „Jeżeli Pan zechce”, jak pisze św. Jakub (Jk 4,15). Każda prośba o to, by wzrastać w wierze, nadziei i miłości, lub stawać się świętym w całym postępowaniu (por. 1P 1,15), zawsze będzie wysłuchana, ponieważ, jesteśmy tego pewni, „wołą Bożą jest (nasze) uświęcenie” (1Tes 4,3). Bóg nie może na to nie odpowiedzieć. „Ojciec Twój odda tobie”, On ci to da. Kiedy? To sekret Jego mądrości. Bądźmy jednak tego pewni.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 6

Pełnimy na co dzień wolę Ojca, gdy używamy naszej woli zgodnie z wolą i zamiarem Ojca. Człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Bóg na początku stworzenia mocą swej woli „rzekł” i stało się. Siłą swej woli wpro-

wadził porządek i harmonię do chaosu stworzenia. Człowiek mocą swojej woli i Bożej łaski powinien wprowadzić porządek i harmonię w chaos i bałagan swego małego świata. Winien usunąć to, co blokuje działanie Opatrzności Bożej.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 7

Bóg jest Miłością... Uświadamiamy sobie, że jeśli tak jest, to On ma wobec każdego z nas wspaniały plan miłości, wzywa nas do miłości. Na ten Boży plan miłości Maryja odpowiedziała słowami: „Niech mi się stanie”. Maryja powiedziała swoje „TAK” z pragnieniem i radością. Taka powinna być również nasza postawa. Bo zamysł Boga – wola Boża, to coś pięknego, dobrego, coś pożytecznego dla nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 8

Wiemy, że Bóg jak dobry Ojciec myśli o nas i troszczy się o każdy nasz dzień. Jest „nasz”, ale doświadczamy jak trudno w chwili cierpienia, choroby, próby, powiedzieć „Ojcze”. Najtrudniej jest przyjąć wolę Bożą w cierpieniu. Trzeba się często wraz z Jezusem krwawo pocić, zmagać wewnętrznie. Światłem i oparciem w takich godzinach jest modlitwa: „Nie moja, ale Twoja wola niech się stanie” (Łk 22, 42).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 9

W naszym zwykłym życiu doświadczamy różnych opatrznościowych wydarzeń, cierpień i prób, doświadczamy niepowodzeń, które są potrzebne, aby Bóg, który jest Ojcem, jest Miłością, mógł do nas mówić jasno lub lepiej, by Bóg mógł być w nas słuchanym. Ale nie jest tak, że Bóg decyduje o cierpieniu, niepowodzeniu, chcąc tylko nas doświadczyć. Bóg może przyzwolić na wiele doświadczeń, bo widzi dalej, niż sięga nasze, nawet największe doświadczenie.

Litania do Bożej Opatrzności

AKT DZIĘKCZYNIENIA I ZAWIERZENIA OPATRZNOŚCI BOŻEJ

Boże naszych ojców.

Boże Patriarchów i Proroków, Apostołów i Męczenników.

Boże wszystkich świętych.

Dziękuję Ci za Twoją miłosierną miłość, która nigdy się nie nuży i nie zniechęca.

Dziękuję za to, że w Jezusie obiecałeś być z nami przez wszystkie dni – aż do skończenia świata.

Dziękuję za to, że w Matce Twojego Syna dałeś Kościołowi Matkę.

Dziękuję za to, że byłeś ze mną w radosnych i trudnych chwilach mego życia.

Dziękuję za to, że w Twoich świętych dałeś mi opatrnościowych przewodników na drodze do świętości.

Boże pełen majestatu i miłosierdzia, Tobie oddaję moje trudne dziś i tajemnicze jutro.

Twojej Opatrzności zawierzam siebie – część Twojego Kościoła – abym był solą ziemi,

w prostocie żyjąc Ewangelią, był świadkiem prawdy, która wyzwala.

Zawierzam Ci siebie, bym nie bał się przyjąć powołania do pójścia za Chrystusem na każdej drodze życia. Bym niosąc mój krzyż zachował ufność, że na mojej drodze krzyżowej nie jestem sam.

Zawierzam Ci moją rodzinę, by była silna wiarą i bogata w miłość, która nie szuka swego, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego; która wszystko znosi i wszystko przetrzyma.

Zawierzam wszystko i z serca wołam: Opiekuj się mną, Opatrzności nasza!

Boże przedwieczny. Do Ciebie należy czas i wieczność. Powierzam Twojej Opatrzności losy moje i moich bliskich. Nie opuszczaj nas – nawet wtedy, gdy my opuszczamy Ciebie. Prowadź nas – nawet wtedy, gdy nasze drogi nie są Twoimi drogami. Mów do nas – nawet wtedy, gdy nasze serca są nieskore do słuchania.

Boże w Trójcy Jedyny, Ojcze, Synu i Duchu Święty, bądź uwielbiony teraz i zawsze.

Amen.

ZESZYTY WYDANE W SERII

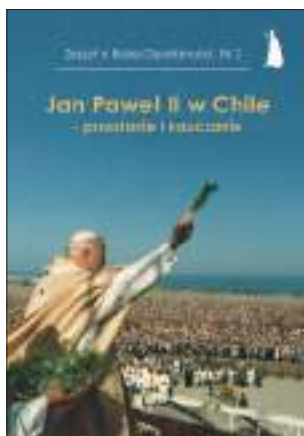

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 1

**Znaczenie przesłania encykliki Jana Pawła II
„Evangelium vitae”(25.03.1995) we współczesnej
teologii życia. 20-lecie encykliki**

Warszawa 2016

ISBN 978-83-65198-12-9

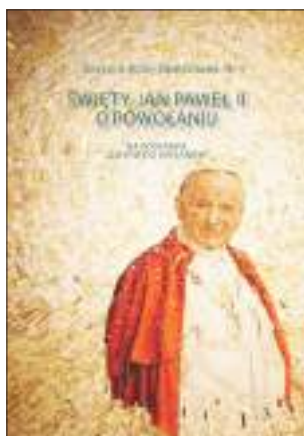

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 2

Jan Paweł II w Chile - przesłanie i nauczanie

Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-14-3

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 3

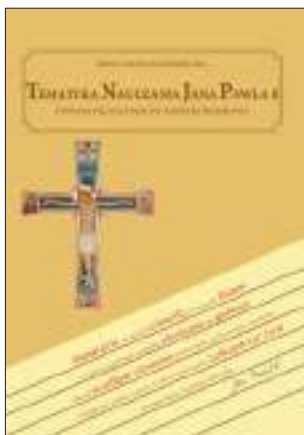
**Święty Jan Paweł II o powołaniu
na podstawie „Listów do Kapłanów”**

Wydanie I, Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-17-4

Wydanie II, Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-49-5

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 4

Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ameryki Środkowej

Wydanie I, Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-22-8

Wydanie II, Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-44-0

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 5

Wartość i godność rodziny w nauczaniu Jana Pawła II

Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-24-2

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 6

Dzieciństwo Boże w nauczaniu księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Jana Pawła II

Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-28-0

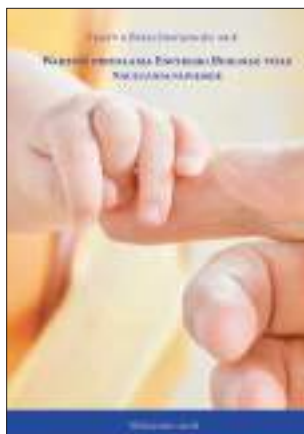

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 7

**Przesłanie moralno-teologiczne Jana Pawła II
w Kolumbii 1-7 lipca 1986**

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-36-5

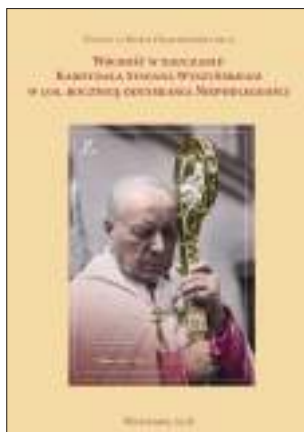

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 8

**Wartość przesłania Encykliki „Humanae vitae”.
Nauczania papieskie**

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-38-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 9

**Wolność w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w 100. rocznicę odzyskania Niepodległości**

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-45-7

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 10
Teologia ciała w nauczaniu Jana Pawła II

Warszawa 2018
 ISBN 978-83-65198-46-4

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 11
**Macierzyństwo wyrazem miłości Ojczyzny
 w nauczaniu papieskim**

Warszawa 2019
 ISBN 978-83-65198-54-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 12
Wartość i ważność wieku dojrzałego

Warszawa 2019
 ISBN 978-83-65198-56-3

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 13

Jan Paweł II w Meksyku

Warszawa 2019

ISBN 978-83-65198-57-0

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 14

Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-45-7

